

INFORMATION ON EQUALITY AND SOCIAL JUSTICE IN ISRAEL
מידע על שוויון וצדק חברתי בישראל
مركز "أدفا" - معلومات حول المساواة والعدالة الاجتماعية في إسرائيل

תקציב המדינה לשנת 2000

עדכון אפריל 2000:

משרד השיכון

(פרקים נוספים, בנפרד: חינוך, עבודה ורווחה, תשתיות תחבורה בין-עירונית, בריאות)

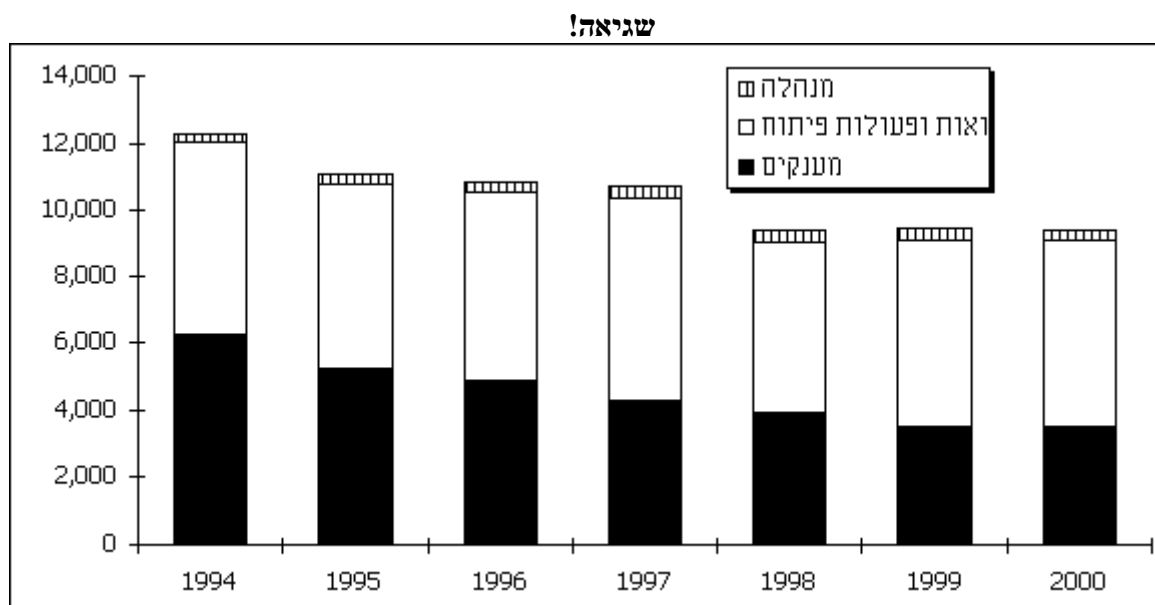
שלמה סבירסקי, ירון יחזקאל, אתי קונור, ברברה סבירסקי

משרד הבינוי והשיכון

תקציב משרד הבינוי והשיכון נשחק בין 1994 ו-1998 ב-24%. מאז 1998 לא השתנה תקציב המשרד.

תרשים 20. תקציב משרד הבינוי והשיכון, 1994 - 2000

במחירים קבועים לשנת 1999, מיליוני ש"ח

לפי מדד המחירים לצרכן, ממוצע שנתי.

מקור: משרד האוצר, הוראות תקציב משרד הבינוי והשיכון, שנים שונות.

הערה: תקציב המנהלה כולל את סעיפים 29 ו-43. תקציב המענקים כולל את סעיף 42, תקציב ההלוואות כולל את סעיף 70.

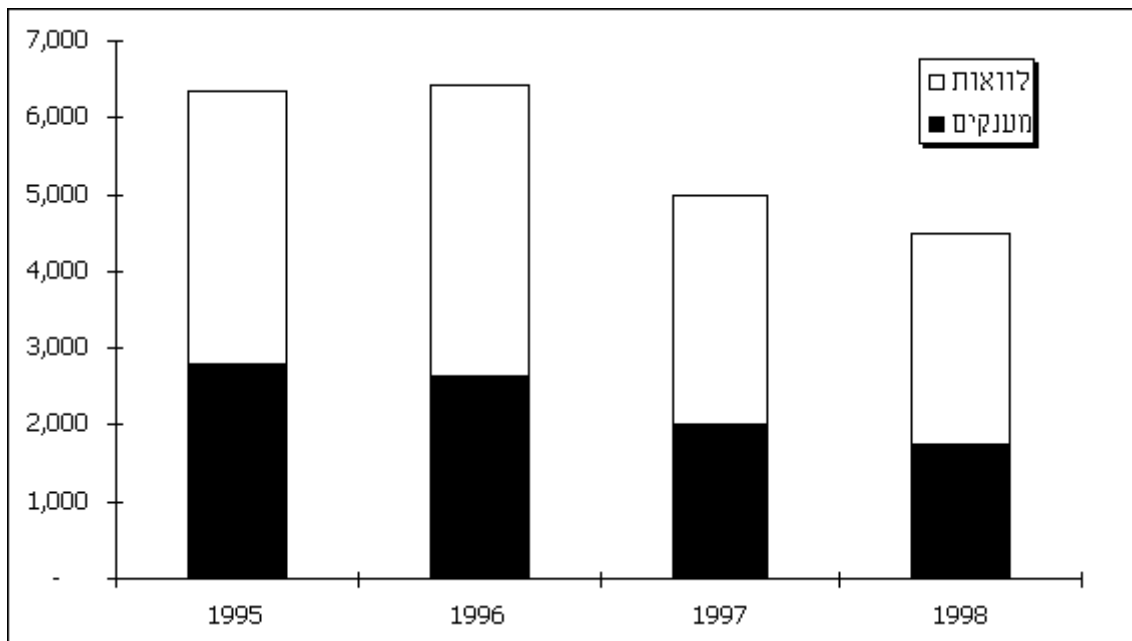
ביצוע תקציב המשכנתאות

תרשים 21 להלן מציג את נתוני הביצוע של תקציבי המשכנתאות. נתוני ביצוע הם הסכומים אותם העניק משרד הבינוי והשיכון בפועל כמשכנתאות. התרשים מעלה כי היקף המשכנתאות שניתנו בפועל בין השנים 1995 - 1998 ירד ב-30%. יש לציין כי בשנים אלה ירדה גם ההוצאה התקציבית המתוכננת, דהיינו, הסכומים שמשרד הבינוי והשיכון שיער שיהיה עליו להעניק כמשכנתאות; אלא שהירידה בנתוני הביצוע היתה חדה יותר. בעוד שההוצאה התקציבית המתוכננת בסעיף מענקים לרכישת דירה ירדה ב-25%, הביצוע ירד ב-37%. פער גבוה עוד יותר מצוי בסעיף ההלוואות לרכישת דירה: בין השנים 1995 - 1998 ירדה ההוצאה התקציבית המתוכננת בסעיף ההלוואות ב-7%, בעוד שבביצוע חלה ירידה של 24%.

נתונים אלה מצביעים על כך שבשנים אלה, מספר הממשיים את זכאותם למשכנתא היה נמוך מהתחזיות של האוצר ומשרד הבינוי והשיכון.

תרשים 21. ביצוע תקציב הסיוע ברכישת דירה, 1995 - 1998

במחירים קבועים לשנת 1998, מיליוני ש"ח

מקור: משרד האוצר - החשב הכללי, דין וחשבון כספי, שנים שונות.

מספר מקבלי סיוע ממשלתי לרכישת דירה

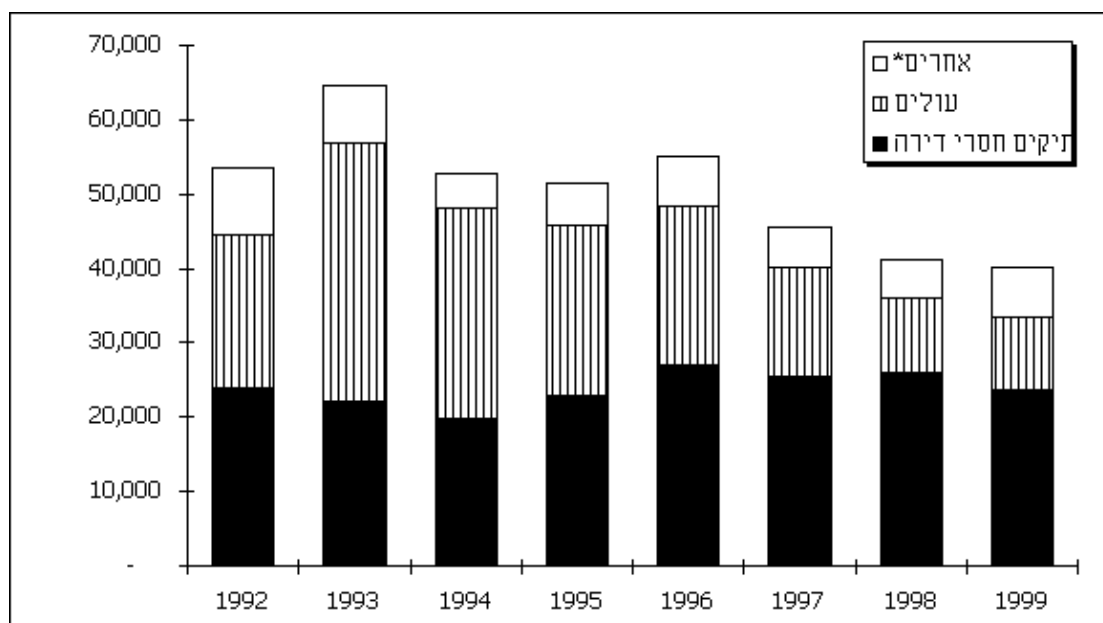
הירידה בסכום הכולל של משכנתאות שהוענקו על-ידי משרד הבינוי והשיכון נובעת בחלקה הגדול מירידה במספר המממשים את זכאותם למשכנתא. תרשים 22 להלן מציג את מספר מממשי זכאותם למשכנתא ממשלתית: ניתן לראות כי בין 1993 ל- 1999 חלה ירידה, מ- 64,524 ל- 40,226 - ירידה של 38%.

הירידה הגדולה ביותר נרשמה בקרב העולים. מספר העולים שמימשו זכאות למשכנתא ירד מ- 34,907 ב- 1993 ל- 9,764 ב- 1999 - ירידה של 72%. נתונים אלה משקפים את העובדה שהרבה עולים מימשו את זכאותם לסיוע בין השנים 1991 - 1993.

החל ב- 1996 נרשמה ירידה גם במספר הוותיקים המממשים את זכאותם למשכנתא, מ- 27,015 בשנת 1996 ל- 23,620 בשנת 1999 - ירידה של 13%. אחת הסיבות לירידה כאן היא שחיקת סכומי המשכנתאות. תקציב המשכנתאות של משרד הבינוי והשיכון נשחק בשנים הללו שנה אחר שנה, כך שכיום, משקלן של המשכנתאות הממשלתיות בסך המימון שרוכשי דירות נדרשים לו לשם רכישת דירה עומד על 25% - בהשוואה ל- 38% ב- 1994 (ר' מרכז אדוה, תמונת מצב חברתית 1999). שחיקה זו מקטינה את היכולת של משפחות רבות לרכוש דירה.

בעקבות המלצות של ועדת גדיש, הוגדלו באוגוסט 1998 סכומי המשכנתאות. עדיין מוקדם מדי להעריך מה תהיה השפעת העדכון על מספר המממשים, אך יש לציין שסכומי הסיוע לא עודכנו במידה היכולה לתת תשובה הולמת למצוקת הדיור בקרב חלקים נרחבים בציבור הישראלי (ר' מרכז אדוה, תוכנית המשכנתאות החדשה של משרד הבינוי והשיכון, נובמבר 1998).

תרשים 22. מספר מממשי סיוע ברכישת דירה, 1992 - 1999

* כולל משפחות חד-הוריות וותיקים בעלי דירה בתכניות מיוחדות (+10).

מקור: משרד הבינוי והשיכון, מידע חודשי, דצמבר 1999, לוח ד.1.

פתרונות דיור למשפחות יחד-הוריות

ב- 1998 פירסם משרד הבינוי והשיכון, בשיתוף עם המשרד לקליטת העלייה, דו"ח מחקר בשם פתרונות דיור למשפחות חד-הוריות. לפי הדו"ח, חיות בארץ כ- 77,000 משפחות חד-הוריות: 55,000 מתוכן משפחות ותיקות ו- 22,000 משפחות עולות. רוב המשפחות החד-הוריות - כ- 91% - מתגוררות ב- 100 יישובים.

הדו"ח מעלה כי מספר המשפחות החד-הוריות שפנו למשרד הבינוי והשיכון לקבלת משכנתא השתווה ל- 67% מכלל המשפחות החד-הוריות ב- 100 היישובים, בעוד שמספר המשפחות שלקחו בסופו של דבר את המשכנתא השתווה לכ- 28%. ההתפלגות הפנימית בין ותיקות לעולות היה כדלהלן: בקרב הוותיקות, כמחצית מהמשפחות פנו לקבלת משכנתא, ומתוכם, רק כשליש מהמשפחות שפנו בבקשה לסיוע לקחו את המשכנתא. בקרב המשפחות העולות, כולן פנו לקבלת משכנתא, אך רק כמחציתן לקחו אותה בסופו של דבר.

ממצאי המחקר מתייחסים לפלח מסוים מאוד של המשפחות החד-הוריות הוותיקות - אלה שפנו למשרד הבינוי והשיכון לקבלת משכנתא. מן הדו"ח עולה כי בניגוד למצב אצל זוגות צעירים, שסיכוייהם לרכוש דירה גדלים עם הזמן, הרי שבקרב משפחות חד-הוריות ותיקות, הסיכויים לרכוש דירה אינם עולים עם הזמן. מחברי הדו"ח גורסים כי גם אם תוגדל המשכנתא למשפחות אלה, הדבר לא יגביר את הנכונות לרכוש דירה. במקום זאת הם מציעים להעניק לקבוצה זאת סיוע קבוע בשכר דירה או בשכירות ציבורית.

מסקנה זאת עולה בקנה אחד עם המלצה של עמותת "סינגור קהילתי", ארגון שטח המסייע בין השאר לנשים חד-הוריות.

הלוח שלהלן משווה בין צורות הדיור של משפחות הוריות ובין אלה של כלל האוכלוסייה. שיעור הבעלות על דירה בקרב כלל האוכלוסייה - 69% - גבוה יותר מאשר בקרב משפחות חד-הוריות עולות - 46% - ומאשר בקרב המשפחות החד-הוריות הוותיקות שנכללו במחקר - 22%. מאידך גיסא, שיעור המתגוררים בשכירות בקרב כלל משקי הבית הוא נמוך - 24% - בהשוואה למשפחות חד-הוריות עולות - 54% - ולמשפחות חד-הוריות ותיקות שנכללו במחקר - 65%.

הנתונים מעלים כי משפחות חד-הוריות מתקשות יותר ממשפחות דו-הוריות ברכישת דירה. בה בעת ממחישים הנתונים את העובדה שתוכניות הסיוע למשפחות חד-הוריות עולות יעילות יותר מן התוכניות המכוונות למשפחות חד-הוריות ותיקות.

לוח 10. בעלות ושכירות : כלל משקי הבית ומשקי בית חד הוריים, 1997

אחר***	דמי מפתח ודירות חינם*	בעלות על הדירה	דיור ציבורי	דירה שכורה	
	6%	69%		25% **	כלל משקי בית
2%	12%	22%	28%	37%	חד-הוריות ותיקות
0%	0%	46%	12%	42%	חד-הוריות עולות

הערות:

* דירות חינם - הכוונה למגורים אצל משפחה וקרובים.

** סקר הוצאות המשפחה אינו עורך הבחנה לפי סוג השכירות.

*** "לא ידוע" או "אחר".

מקורות: משרד הבינוי והשיכון, אגף אכלוס, המשרד לקליטת העלייה, אגף תכנון ומחקר, מחקר פתרונות דיור למשפחה חד הורית, תסקיר- סקרים ומחקרים בע"מ, לוח 3.13 ו- 4.13, 1998; הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, סקר הוצאות משק הבית, 1997, ממצאים ראשונים, ירושלים, מרס 1999.

נספח מתודולוגי - הגדרות, מקורות ושיטות החישוב

1. תקציבי המשרדים הממשלתיים בנויים משני מרכיבים: התקציב השוטף ותקציב הפיתוח. התקציב השוטף משמש את הפעילות השוטפת של המשרדים, ואילו תקציב הפיתוח משמש לצורכי בינוי והצטיידות.
- בדרך כלל החישוב כולל רק את התקציב השוטף (ללא תקציב הפיתוח), שהוא העיקרי והגדול יותר, אלא אם צויין אחרת.
2. הניתוחים בדרך כלל מתייחסים להוצאה הממשלתית נטו - דהיינו, סך ההוצאה של כל משרד ומשרד. במקרים בהם נעשה שימוש בהוצאה המותנית, כלומר להוצאה המותנית בהכנסה מגורמי חוץ או ממשרדים ממשלתיים אחרים, זה נכתב בגוף הטקסט.
3. מאז 1992, שנת התקציב היא השנה הקלנדארית (מינואר עד דצמבר). עד 1990, שנת התקציב היתה מה- 1 באפריל ועד ה- 31 במרץ. בשנת 1991, שהוכרזה כשנת מעבר, אושר התקציב עבור תשעה חודשים (אפריל-דצמבר). כדי לאפשר השוואה עם שנים קודמות, תורגם תקציב 1991 למונחי שנה שלמה, באופן ליניארי.
4. הנתונים מוצגים במחירים קבועים לשנת 1999 - אלא אם כן צויין אחרת. הנתונים ל- 2000 חושבו על בסיס ממוצע אינפלציה שנתי של 4.0%, בעקבות הערכת משרד האוצר, שעמדה על 3% - 4%.
5. ההשוואות בין שנה לשנה נעשות במחירים קבועים, באמצעות מדד המחירים לצרכן.
6. המקורות לנתונים התקציביים הם כלהלן:
 - א. חוברת עיקרי התקציב שמניח משרד האוצר על שולחן הכנסת ב- 1 בנובמבר. חוברת זו כוללת את התכנית הכללית של הממשלה, וכן את התכניות העיקריות של כל משרד ומשרד - ללא פירוט לפי אגפים ומחלקות.
 - ב. חוברות הוראות התקציב של כל משרד ומשרד. החוברות מתפרסמות בדרך כלל בינואר, חודשיים לאחר הגשת התקציב לאישור הכנסת. חוברות אלה כוללות פירוט ברמה של אגפים ומחלקות. חוברות הוראות התקציב הן הבסיס העיקרי למרבית הניתוחים שלהלן.
 - ג. חוברות הצעת התקציב ודברי הסבר, ובה פירוט והסבר של הפעולות של כל משרד ומשרד.
 - ד. פירסומים של המשרדים הראשיים ו/או של האגפים השונים של כל משרד ומשרד.
 - ה. מידע שהתקבל מעובדי המשרדים השונים.
7. תקציב המדינה איננו אלא תכנית עבודה. תכנית זו עוברת שינויים רבים - אם בכנסת, בעת הדיון על התקציב, אם כתוצאה ממשחקי כוח פוליטיים לאחר שהתקציב אושר, ואם כתוצאה מאילוצים מדיניים או כלכליים שהממשלה מתמודדת עמם. במקרים רבים, הנתון המופיע בחוברות הוראות התקציב קטן או גדול באורח משמעותי מן הסכום שהוצא בפועל.
- משרד האוצר אינו מפרסם עידכונים שוטפים של התקציבים. הכלי העיקרי לבדיקת השינויים הוא הדו"ח כספי של החשב הכללי, המתפרסם ביוני. דו"חות הביצוע כוללים רק פירוט של הסעיפים הראשיים, ולא של סעיפי המשנה ותת-סעיפי המשנה.

מתוך מודעות למציאות של שינויים, אנו משתדלים ככל האפשר להצליב מידע ממקורות שונים. יתרה מזאת, הדגש שלנו הוא על מגמות רב-שנתיות, והללו מתחזרות בדרך כלל גם כאשר יש סטיות מן התקציב בשנה זו או אחרת.

בשם הזכות הדמוקרטית הבסיסית, זכות הציבור לדעת, אנו תובעים ממושרד האוצר ומהמשרדים האחרים לפרסם עידכונים שוטפים, ודו"חות ביצוע מפורטים, על-מנת שהציבור יוכל לעקוב ביתר בהירות אחר מדיניות הממשלה ואחר הוצאות הממשלה. חופש המידע ושקיפות המידע הם יסודות מוסדים של ממשל דמוקרטי.

מרכז אדוה, ת.ד. 36529, תל-אביב 61364, טל. 03-5608871, פקס. 03-5602205

Fax. 03-5602205 ,Adva Center, POB 36529, Tel Aviv 61364, Tel. 03-5608871

e-mail: advainfo@netvision.net.il